

Velferð til framtíðar

Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi

Stefnumörkun til 2020

Útgefandi: Umhverfissráðuneytið
Hönnun og umbrot: Í Pokahorninu/Ragnheiður Kristjánsdóttir
Ljósmyndir: Ragnar Th. Sigurðsson
Prentun: Guðjón Ó - vistvæn prentsmiðja

ISBN 9979-839-02-3

Formáli

Hugtakið „sjálfbær þróun“ er sprottið upp úr alþjóðlegri umræðu um umhverfismál og felur í sér að við þurfum að byggja upp aukna hagsæld fyrir íbúa jarðar samhliða því að vernda auðlindir hennar og gæði þannig að komandi kynslóðir taki ekki við verra búi en við. Nú, tíu árum eftir heimsráðstefnuna í Ríó, þar sem ríki heims skuldbundu sig til þess að stuðla að sjálfbærri þróun á heimsvísu og heima fyrir, er ástæða til þess að spyrja hvort leiðsögnin frá Ríó sé enn gagnleg.

Svarið er tvímælalaust já og reyndar má segja að Íslendingum hafi verið fullkunnugt um nauðsyn sjálfbærrar þróunar löngu áður en það hugtak náði fötfestu í íslenskri tungu. Við höfum reynt að gjalda skuld fortíðarinnar við landið með því að færa það að nýju í þann græna búning sem það bar. Við reynum að stýra sókn í fiskistofnana hverju sinni á þann hátt að hún sé ekki meiri en endurnýjunarkraftur þeirra ræður við. Þessi verkefni verða áfram í brennidepli en ekki skiptir síður máli að huga að þeim verkefnum sem lúta að framtíðarþróun íslensks samfélags og kalla á leiðsögn sjálfbærrar þróunar. Við eigum gnótt endurnýjanlegra orkulinda sem eru mikil verðmæti þegar við sjáum vanda-mál vegna bruna jarðefnaeldsneytis hrannast upp. Náttúra landsins, fögur og hrikaleg í senn, er segull fyrir ferðamenn sem sækjast eftir dvöl fjarri mengun og ys borgarumhverfisins og gersemi í huga Íslendinga sem vilja standa vörð um hana. Á skal að ósi stemma og Íslendingar hafa barist fyrir því á alþjóðavettvangi að dregið verði úr mengun, meðal annars til þess að koma í veg fyrir að hafið umhverfis landið og lífríki þess spillist vegna aðstreymis hættulegra efna í framtíðinni.

Mótun framtíðarsýnar Íslendinga í anda sjálfbærrar þróunar er krefjandi verkefni og jafnframt heillandi. Því verða ekki gerð heildstæð skil í stefnumörkun stjórnvalda í eitt skipti fyrir öll heldur er það lifandi verkefni sem verður að taka stöðugt mið af breyttum aðstæðum og viðhorfum og er í raun verkefni alls samfélagsins.

Þessari stefnumörkun er ætlað að mynda ramma utan um þá umræðu sem fram þarf að fara um sýn Íslendinga á sjálfbæra þróun í byrjun 21. aldarinnar. Hún hefur ekki að geyma lista yfir allar þær aðgerðir sem grípa þarf til til að hrinda markmiðum sjálfbærrar þróunar í framkvæmd en í henni eru skilgreind nokkur helstu markmið stjórnvalda í því skyni og tölulegar vísbendingar sem eiga að gefa til kynna hvort stefni í rétta átt eða ekki. Stefnumörkunin á að vera í stöðugri þróun. Hún verður rædd á umhverfisþingum, sem ráðherra mun boða til, árangur hennar verður metin í skýrslum um eftirfylgni sem byggjast á tölulegum vísbendingum og hún verður endurskoðuð reglulega eftir því sem stjórnvöld telja ástæðu til.

Íslendingar eru gæfusamir að búa í gjöfulu landi og við almenna velferð og frelsi. Því frelsi fylgir ábyrgð að nýta gjafir náttúrunnar vel og val um að setja markið hátt. Við ættum að setja okkur það takmark að verða meðal fyrstu þjóða heims til að geta sagt að þróun samfélagsins fari fram á sjálfbæran hátt. Það er von mín að þessi stefnumörkun geti aðstoðað okkur á þeirri leið og sé um leið gagnlegur vegvísir fyrir alla þá sem vilja taka þátt í að móta sameiginlega framtíð okkar.

Siv Friðleifsdóttir

Siv Friðleifsdóttir
umhverfisráðherra

EFNISYFIRLIT

I. Inngangur	7
Sjálfbær þróun	9
Uppbygging og framkvæmd stefnumörkunarinnar	10
Stjórnþæki og leiðir að sjálfbærri þróun	12
Áætlanagerð	12
Lög og reglur	12
Alþjóðasamningar	12
Hagræn stjórnþæki	13
Skipulag	13
Mat á umhverfisáhrifum	13
Fræðsla	14
Vöktun og rannsóknir	14
Vísar um sjálfbæra þróun	14
Þróunaraðstoð	15
Atvinnuvegir og samfélagsþættir	16
Sjávarútvegur	17
Iðnaður	17
Landbúnaður	17
Orkuvinnsla	17
Samgöngur	18
Ferðaþjónusta	18
Staðardagskrá 21 og byggðapróun	18
Hlutverk aðila utan stjórnkerfisins	20
Almenningur og félagasamtök	20
Atvinnulífið	20
Fjölmíðlar	21
II. Markmið og leiðir	23
Heilnæmt og öruggt umhverfi	24
1. Heilnæmt andrúmsloft	25
2. Hreint og heilnæmt ferskvatn	26
3. Öruggt matvæli	28
4. Umhverfi án hættulegra efna	30
5. Útivist í sátt við náttúruna	31
6. Varnir gegn náttúruvá	33
Verndun náttúru Íslands	36
7. Vernd lífríkis Íslands	37
8. Vernd sérstæðra jarðmyndana	39
9. Vernd víðerna	40
Sjálfbær nýting auðlinda	42
10. Sjálfbær nýting lifandi auðlinda hafsins	43
11. Sjálfbær gróðurnýting og endurheimt landgæða	46
12. Aukin nýting endurnýjanlegra orkugjafa	48
13. Minnkun og bætt meðhöndlun úrgangs	50
Hnattræn viðfangsefni	52
14. Hreint haf	53
15. Takmörkun loftslagsbreytinga af mannavöldum	55
16. Vernd ósonlagsins	57
17. Vernd líffræðilegrar fjölbreytni	59
III. Tölulegar vísbendingar	63

